

MUZEUM - Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izzydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich.

Open Air Museum in Wdzydze Kiszewskie

Kaszuby Ethnographic Park was opened in 1969 as a continuation of the oldest Polish museum in the open air founded in 1906 by Teodora and Izydor Gulgowscy. Due to their activity handwork from Wdzydze - for example embroidery and plaiting – as the main subject of their interest regained their lost splendour and made District of Kaszuby famous for. The museum, at its present form, presents vernacular architecture of Kaszuby and and Kociewie regions from XVIII c. up to the first half of XX century. It is a part of Wdzydze Landscape Park.

In the area of 22 ha there are approximately 40 buildings, among others: 7 farmyards, 2 manor houses, 5 cottages, 4 nobleman houses, a village school with a classroom, a church, a sawmill, a windmill, a smithy. Interiors and crofts are furnished with original farming and dwelling equipment. Building and crofts or farms are positioned in regional groups respecting ethnographic distinctions, however all together are organised in settlement like form on the hills by the Lake Gołuń (one part of Wdzydze Lakes Chain).

While walking along village roads one can admire various wayside chapels, crosses, fences as well as the flora variety (wood, park green, flower and vegetable gardens and agriculture). Some of the old technical devices are temporarily used, e.g. the windmill "Holender ", the sawmill driven by steam engine, potter's wheel, bread oven. The old church of St. Barbara still performs its services like masses, weddings, etc.

Rural Architecture Open Air Museum -Development Plan (Wdzydze Kiszewskie)

authors: A. Baranowski, K.Krause-Baranowska, B.Lipińska, T.Myszka (I stage - 1979)

B.Lipińska, J.Poczobut, K.Szarejko (II stage - 2005)

* * *

Historia Muzeum - Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach Kiszewskich sięga 1906r, kiedy to powstaje pierwsze polskie muzeum na wolnym powietrzu urządzone w chałupie wykupionej od miejscowego gospodarza Michała Hinza przez Izzydora Gulgowskiego osiadłego w tej wsi w latach 90 wieku XIX znanego z pracy kolekcjonerskiej, organizatorskiej i badawczej nad etnografią kaszub.

Ta XVIII - wieczna podcieniowa chałupa - muzeum po pożarze w 1932 r w przeciągu czterech lat została zrekonstruowana i ponownie wyposażona w oryginalne kaszubskie sprzęty. Została przekazana w 1948 roku na Skarb Państwa. W 1954 roku muzeum wzbogacono o chałupę rybacką z Wdzydz Tucholskich i od tej pory zaczyna funkcjonować skansen znany jako „Chaty Kaszubskie”. Obecny stan zagospodarowania Muzeum jest wynikiem wieloletniej współpracy merytorycznej i projektowej w wykonaniu pracowników Muzeum i Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, która zaowocowała w kolejnych fazach opracowania planu zagospodarowania przestrzennego (1970, 1979 i 2005).

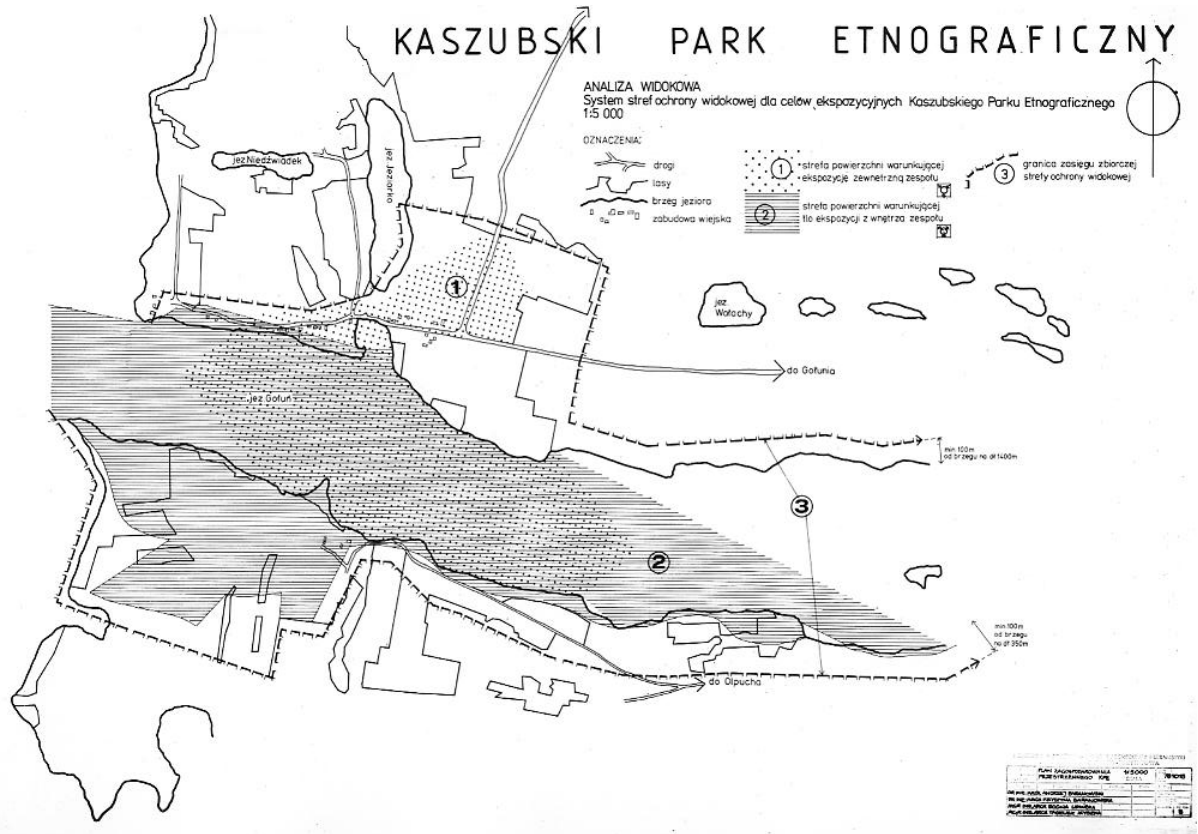
Muzeum prezentuje obecnie zabudowę dawnej wsi kaszubskiej i kociewskiej w okresie od końca XVII do połowy XX wieku. Obecnie na obszarze 22 ha powierzchni terenu eksponowane są liczne obiekty tradycyjnej architektury: pełne zagrody chłopskie i szlacheckie, dworki i chałupy, wiejska szkoła, kościół, dwa wiatraki, trak, kuźnia i karczma. Budynki i zagrody wyposażone są w dawne sprzęty i urządzenia gospodarcze, a w ich otoczeniu prezentowana jest różnorodna miejscowa roślinność: ogródki kwiatowe i warzywne, uprawy polowe, las i zieleń parkowa. Drogi wiejskie wyznaczone przez płoty oraz kapliczki i krzyże przydrożne uzupełniają ten charakterystyczny dla wsi kaszubskiej krajobraz.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Kaszubskiego Parku Etnograficznego we Wdzydzach

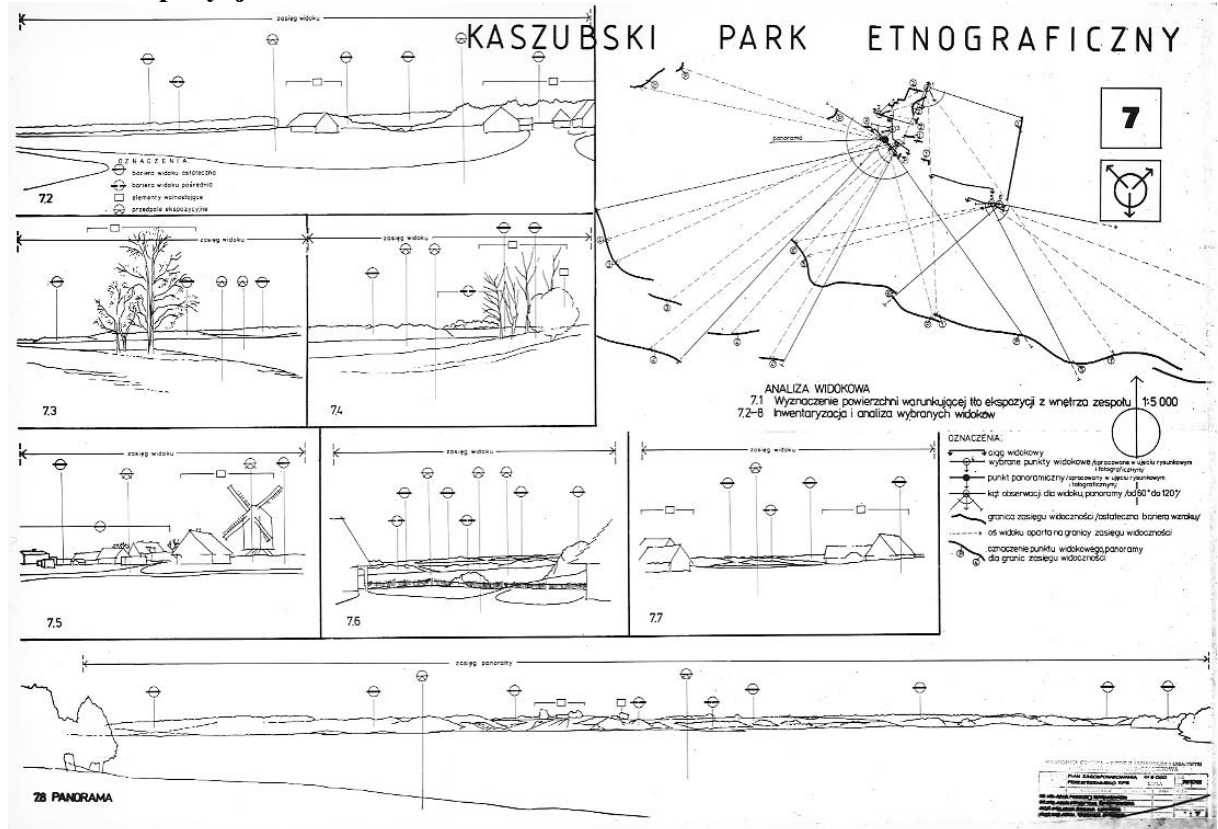
A. Baranowski, K.Krause-Baranowska, B.Lipińska, T.Myszka (I etap - 1979)

B.Lipińska, J.Poczobut, K.Szarejko (II etap - 2005)

analiza widokowa

analiza ekspozycji

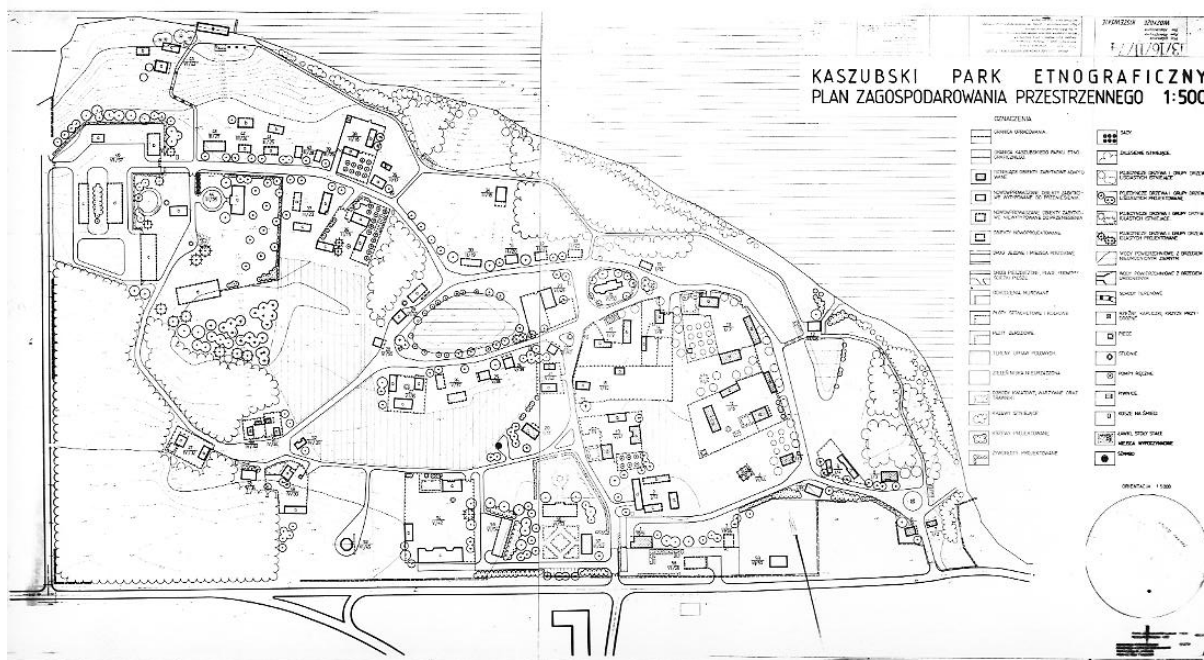

Założenia etnograficzne

Zgodnie z programem ekspozycji przewidującym prezentację zabytków architektury należących do szeregu różnych subregionów etnograficznych Kaszub i Kociewia, przyjęto zasadę rejonizacji etnograficznej jako podstawę kształtowania względnie niezależnych zespołów zabudowy, sytuowanych w układach krajobrazowych odpowiadających ich pierwotnej lokalizacji. Szczegółowe rozmieszczenie budynków i zespołów zagrodowych podporządkowano zasadzie możliwie wiernego odwzorowania ich tradycyjnej orientacji względem stron świata, ukształtowania terenu działki, roli zieleni itp.

Założenia kompozycyjne

Naczelną zasadą kompozycji jest eksponowanie zabytkowych obiektów i ich grup w zespołach krajobrazowych. Zasada ta polega na komponowaniu zespołów zabudowy w ścisłym związku z otaczającym je krajobrazem w całościowe jednostki przestrzenne charakterystyczne dla krajobrazu wiejskiego reprezentowanych w Muzeum subregionów etnograficznych. Pozwala to na percepcję wizualną nie tylko ciągu nie powiązanych ze sobą obiektów, lecz przede wszystkim zespołów zabudowy w krajobrazie wiejskim, tworzących charakterystyczne układy kompozycyjne, jak np. owalnica, czy też przysiółek na polanie śródleśnej poprzez świadome skonstrastowanie względnie zwartej zabudowy wsi z przestrzenią otwartą. Kompozycja ciągów zwiedzania pozwala na kształtowanie szeregu czytelnych wewnątrz krajobrazowych przerywanych widokami na najwartościowsze fragmenty krajobrazu otwartego. Na tę kompozycję wpływa nie tylko rozmieszczenie budynków, lecz także układy zieleni, ogrodzenia, zróżnicowanie nawierzchni dróg i placów oraz pokrycia terenu w postaci upraw i zieleni nie urządzonej.

Zielen

Ogólne zasady kształtowania zieleni na terenie Muzeum z punktu widzenia wymogów kompozycyjnych wykorzystują przede wszystkim istniejące wartościowe krajobrazowo zespoły zieleni. Muzeum - Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydżach Kiszewskich

położone jest na wyjątkowo rozległym obszarze w porównaniu z innymi tego rodzaju placówkami w Polsce. Jest więc tutaj możliwe w miarę czytelne wyodrębnienie sposobów użytkowania i

kształtowania przestrzeni w zależności od regionu oraz subregionów. Słabą stroną działki Muzeum jest natomiast konfiguracja terenu. Jest to mianowicie teren generalnie płaski i natomiast związku z tym występuje tu zjawisko optycznego mieszania się form obiektów ekspozycji muzealnej. Aby złagodzić tę niedogodność obserwacji przez zwiedzających, w planie zagospodarowania terenu wiele uwagi poświęcono na odpowiednie kształtowanie zieleni towarzyszącej.

W odtwarzaniu form zagospodarowania przestrzennego towarzyszących obiektom Muzeum - a w tym również form zieleni - uwzględniono podział na następujące podstawowe grupy zagospodarowania:

- Zagospodarowanie **zagród** włościańskich w zależności od zamożności właścicieli (od dużych zagród gburskich do najmniejszych chat zagrodników);
- Zagospodarowanie otoczenia **obiektów użytkowanych wspólnie** przez społeczność wiejską takich jak kościoły, szkoły, oraz usługowych - kuźnie, karczmy, zajazdy;
- Zagospodarowanie **zespołów dworskich**, które z założenia były samodzielными, przemyślanymi kompozycjami reprezentacyjnego organizowania przestrzeni.

